

УДК 821.03.

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/87-3-38>

Марта СТЕЛЬМАХ,

orcid.org/0000-0001-8996-4313

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри сходознавства імені професора Ярослава Дашкевича

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) *stelmarta121@yahoo.com*

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ СМЕРТЬ У РУБАЇ ОМАРА ХАЙЯМА

У статті розглянуто смерть як фрагмент перської мовної картини світу. На матеріалі рубаї Омара Хайяма визначаються засоби концептуалізації цього поняття. Мета статті полягає у вивченні засобів мовної реалізації концепту «смерть» в поетичній концепції Омара Хайяма.

Концепт «смерть» є одним із ключових екзистенційних понять, навколо якого формуються глибинні уявлення про буття, сенс життя, час, вічність та духовність. Концепт ми розглядаємо як ментальне національно-специфічне утворення, змістом якого є вся сукупність знань про певний об'єкт, а планом вираження – сукупність мовних засобів (лексичних, фразеологічних тощо).

Проблема смерті і безсмертя людини є визначальною в поетичній концепції Омара Хайяма. Концепт смерті постає як неминучий та органічний етап людського існування, який не потребує страху чи втечі, а радше – філософського прийняття. Поет розглядає життя як швидкоплинне, мінливе й невловиме – тимчасовий стан, де людина перебуває в постійному балансі між насолодою моментом і усвідомленням кінцевості буття. Смерть, у цьому світогляді, не драматизується, а зображується як природне завершення земної подорожі, подекуди навіть із відтінком іронії чи скепсису щодо релігійних догм і посмертного існування. Символом швидкоплинності життя в Омара Хайяма виступає півень. Також поет використовує образ птаха, що сидить на руїнах – символ пустки, тлінності життя; образ черепів легендарних перських царів Джамиша і Кей-Кавуса – символи марності ілюзії влади, багатства, благ цього світу.

Хайям не дає чіткої відповіді на питання про долю душі після смерті, залишаючи цю сферу в зоні філософської невизначеності або агностицизму. Водночас поетичне наголошення на важливості насолоди сьогоденням, вміння радіти простим речам, спілкуванню, вину, красі – є своєрідною відповіддю на смертельну приреченість. У поезії Хайяма смерть не постає як ворог, а радше як нагадування про цінність життя. Він не шокує, не моралізує, а філософськи усміхається і закликає жити. Таким чином, смерть функціонує не як кінець сенсу, а як рамка для глибшого осмислення життя, яка надає йому ваги, інтенсивності й цінності.

Ключові слова: Омар Хайям, мова художнього твору, лінгвокультурологія, концепт, смерть.

Marta STELMAKH,

orcid.org/0000-0001-8996-4313

Candidate of Philological Sciences,

Associate professor at the Yaroslav Dashkevych Department of Oriental Studies

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) *stelmarta121@yahoo.com*

VERBALIZATION OF THE CONCEPT OF DEATH IN THE RUBAY OF OMAR KHAYYAM

The article examines death as a fragment of the Persian linguistic picture of the world. The means of conceptualizing this concept are determined on the basis of the material of the Rubaiyat of Omar Khayyam. The purpose of the article is to study the means of linguistic realization of the concept of "death" in the poetic concept of Omar Khayyam.

The concept of "death" is one of the key existential concepts around which deep ideas about being, the meaning of life, time, eternity and spirituality are formed. We consider the concept as a mental national-specific formation, the content of which is the entire set of knowledge about a certain object, and the plan of expression is the set of linguistic means (lexical, phraseological, etc.).

The problem of death and human immortality is decisive in the poetic concept of Omar Khayyam. The concept of death appears as an inevitable and organic stage of human existence, which does not require fear or escape, but rather – philosophical acceptance. The poet views life as fleeting, changeable and elusive – a temporary state where a person is in a constant balance between enjoying the moment and realizing the finitude of existence. Death, in this worldview, is not dramatized, but is depicted as a natural end to the earthly journey, sometimes even with a touch of irony or skepticism about religious dogmas and the afterlife. The symbol of the transience of life in Omar Khayyam is the rooster. The poet also uses the image of a bird sitting on ruins – a symbol of emptiness, the transience of life; the image of the skulls of the

legendary Persian kings Jamshid and Kay-Kavus – symbols of the futility of the illusion of power, wealth, and the benefits of this world.

Khayyam does not give a clear answer to the question of the fate of the soul after death, leaving this sphere in the zone of philosophical uncertainty or agnosticism. At the same time, the poetic emphasis on the importance of enjoying the present, the ability to enjoy simple things, communication, guilt, beauty - is a kind of response to mortal doom. In Khayyam's poetics, death does not appear as an enemy, but rather as a reminder of the value of life. He does not shock, does not moralize, but philosophically smiles and calls to live. Thus, death functions not as the end of meaning, but as a framework for a deeper understanding of life, which gives it weight, intensity and value.

Key words: Omar Khayyam, language of the literary work, linguoculturology, concept, death.

Постановка проблеми. У сучасному гуманітарному дискурсі концепт «смерть» є одним із ключових екзистенційних понять, навколо якого формуються глибинні уявлення про буття, сенс життя, час, вічність та духовність. Його вивчення актуальне не лише з погляду лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики, а й у ширшому міждисциплінарному контексті – філософському, релігієзнавчому, літературознавчому. Особливої ваги набуває аналіз цього концепту в поетичній традиції Близького Сходу, де смерть не просто фіксується як біологічний кінець, а постає як філософська категорія, метафора, частина містичного пізнання світу. У цьому контексті творчість Омара Хайяма, одного з найяскравіших представників перської класичної поезії, є надзвичайно цінним матеріалом для дослідження. Саме через мову – символи, метафори, алегорії – поет створює цілісну філософсько-поетичну модель світу.

Аналіз досліджень. В останні роки спостерігається зростання інтересу дослідників до вербалізації концептів, в тому числі концепту «смерть». Зокрема, об'єктом уваги в дослідженнях Т.В. Давидової стала синонімічна група лексем на позначення концепту DEATH, структура його ядра та поняттєві складники концепту (Давидова, 2023); Федорюк Л.В. досліджувала мовну репрезентацію концепту «смерть» через сприйняття та вираження українцями (Федорюк, 2018); засоби мовної реалізації концепту «смерть» в арабських медійних текстах вивчала Т. Задко (Задко, 2024). Низка праць присвячена вираженню концепту смерть в художніх творах (Бай, 2020; Губа, 2019). Проте концепт «смерть» у поетичному світі Омара Хайяма залишається недостатньо дослідженим і потребує ґрунтового лінгвокультурологічного аналізу з урахуванням філософсько-релігійного контексту, символічної образності та засобів мовної репрезентації.

Мета статті полягає у вивченні засобів мовної реалізації концепту «смерть» в поетичній концепції Омара Хайяма.

Виклад основного матеріалу. Концепт вважається семантично глибшим, багатшим, ніж поняття. Як правило, концепти досліджуються на

основі сполучуваності, переважно предикативної, рідше атрибутивної, комплементарної, а інколи враховуються різноманітні широкі мовні контексти (фольклорні, художні, публіцистичні та інші твори) (Кочерган, 2006: 153).

З точки зору лінгвокультурології концепт – це умовна ментальна одиниця, спрямована на вивчення мови, свідомості і культури: свідомість постає як область перебування лінгвокультурологічного концепта, культура детермінує концепт (ЛК є ментальною проекцією елементів культури), мова і/або мовлення є сферами, де концепт набуває опредмечення; при цьому, категорії свідомості реалізуються в мовних категоріях і одночасно детермінуються ними (Мартинюк, 2011: 55). Концепти є колективним спадком у свідомості народу, його духовній культурі, культурі духовного життя народу. Саме колективна свідомість є хранителем констант, тобто концептів, які існують постійно або дуже довгий час.

Уже досліджено чимало соціально-політичних, ідеологічних, філософських, культурних, ментальних, міфологічних концептів: «свобода», «справедливість», «істина», «доля», «душа», «дух», «серце», «шлях», «жінка», «чоловік» тощо.

Структура концепту вважається трьохкомпонентною. До неї належать ціннісний, фактуальний (понятійний) і образний елементи. Фактуальний елемент концепту зберігається у свідомості у вербалізованій формі і може відтворюватися у мовленні безпосередньо, образний ж елемент невербальний і лише описується (Мартинюк, 2011: 55).

Отже, концепт ми розглядаємо як ментальне національно-специфічне утворення, змістом котрого є вся сукупність знань про певний об'єкт, а планом вираження – сукупність мовних засобів (лексичних, фразеологічних тощо).

Проблема смерті та безсмертя є центральною у поетичній концепції Омара Хайяма. На перший погляд, у його рубаї простежується внутрішнє протиріччя: з одного боку, поет настійно нагадує про неминучість фізичної смерті, про тлінність людського життя, про плинність часу та відсутність гарантій на «завтра». З іншого боку, крізь увесь рубаят проходить ідея духовного чи симво-

лічного безсмертя, пов'язаного з пам'яттю, мистецтвом, людською гідністю, життєвою мудрістю та самим актом насолоди моментом.

Цей дуалізм смерті і безсмертя в Хайяма не є суперечністю у традиційному розумінні – радше, він відображає складну східну парадигму буття, де матеріальне і вічне співіснують у тісному зв'язку. Смерть не заперечує життя, а лише робить його вагомим; безсмертя – не завжди релігійна вічність, а, можливо, мить, прожита повноцінно.

Розглянемо докладніше, через які образи в рубаї Омара Хайяма концептуалізується смерть.

Варто підкреслити, що смерть у Хайяма представлена не прямо, а через образну систему, що спирається на східну поетику, філософію та глибоку метафоричність і є філософським маркером межі, за якою закінчується знане.

Одним із ключових символів смерті в поезії Омара Хайяма є слово خاک *xāk* – прах, пил, земля. У рубаї цей образ позначає не лише тілесну смерть, але й природне походження і кінцеву точку людського існування. Людина постає як частина великого циклу: вона приходить із землі – і туди ж повертається.

از خاک در آمدیم، و بر باد شدیم *Az xāk dar āmadim-o bar bād šodim* Ми вийшли з праху – і з вітром зникли.

Цей рядок несе в собі суфійське розуміння мінливості світу, а також відлуння коранічного уявлення про створення людини з глини. Проте в Хайяма цей образ позбавлений релігійного пафосу – натомість він набуває філософського скепсису і стає інструментом для осмислення марності гордині:

آنانکه ز پیش رفته‌اند، ای ساقی، در خاک غرور خفته‌اند، ای ساقی

Ānān ke ze piš rafte-and, ey sāqi, Dar xāk-e ġorur xofte-and, ey sāqi. *Ті, що пішли від нас, о виночерпню, В праху гордині заснули, о виночерпню.*

Тут прах поєднується з гординою – найпоказовішою людською ілюзією. Смерть, що робить усіх рівними, анулює соціальні статуси, владу, славу, бо врешті всі «засинають у землі».

Говорячи про смерть, поет використовує також метафору چون روم زیر تراب *čun ravam zir-e torāb* Коли я піду під могилу(землю).

Символіку тлінності підкреслює образ глини як праху людини в руках гончара:

خاک پدران در کف هر کوزه گری *Xāk-e pedarān dar kaf-e har kuzegar-i*. *Прах наших батьків – у руках кожного гончара.*

Цей образ глибоко вкорінений у перській поетичній та ісламській традиції, де людина створена з глини, а отже – її тіло, після смерті, повертається до того ж самого стану. Але Хайям іде далі: глина,

з якої формуються глечики, чаші, келихи, – це не абстрактна матерія, а прах реальних предків, що вже померли.

Таким чином, символ *xāk* у Хайяма також має алегоричну гнучкість:

- це тіло, розкладене на елементи;
- це матеріал, з якого створюють глечики;
- це нагадування про непостійність, що супроводжує життя від початку до кінця.

Xāk є не просто символом смерті – це сакральна формула буття, де смерть не трагічна, а неминуча й необхідна. Вона повертає людину до того, з чого вона постала, розчиняючи її гординю в тиші землі. Через цей образ Хайям формує поетичну модель смирення, прийняття та філософського спокою, які й визначають його особливу поетику смерті.

Важливим образом, який підкреслює марність життя є вітер: *bar bād šodim* – померти, тобто бути віднесеним вітром. Тут вітер не просто символ смерті – це момент переходу, знищення форми, перетворення на ніщо. У цьому вірші ми бачимо повний цикл: поява з землі (матеріальне життя) → розчинення у вітрі (небуття). І все це – безслідно, невинно, неминуче:

از خاک در آمدیم و بر باد شدیم *Az xāk dar āmadim o bar bād šodim* Ми вийшли з праху – і нас поніс вітер.

Розглянемо інший приклад:

Z-ān piš ke nāġah šavad az bād-e ajal Pirāhan-e omr-e mā čō pirāhan-e gol *Поки раптово вітер смерті не зірвав З нас сорочку життя – як з квітки пелюстки.*

У цьому фрагменті образ сорочки життя (*pirāhan-e omr*) надзвичайно поетичний. Життя порівнюється з тонкою пелюсткою, яка так само легко зривається вітром. Тобто смерть – це не драма, а мить, коли пелюстка падає, майже природно, без спротиву. Це також алюзія на зороастрійське уявлення про час як силу природи, що нещадно та безжально зриває «одяг життя», залишаючи людину оголеною перед вічністю. Таким чином, вітер у поезії Омара Хайяма – це метафора невблаганного часу, швидкоплинності, смерті та зникнення.

Ще одним глибоким образом є птах, що сидить на руїнах, – символ залишеного, зруйнованого світу, де колись панувала могутність, а тепер панує тиша. Це місце смерті імперій і слава, що зникла, залишаючи по собі лише тінь. Близьким до нього є образ черепів царів Джамшіда і Кей-Кавуса:

کافکند بخاک صد هزاران جم و کی این آمدن تیر مه و رفتن دی *K-afkand be xāk sad hezārān Jam-o Key In āmadan-e tir mah-o raftan-e dey* Сотні тисяч Джамшідів і Кей Кавусів лежать у праху, скільки вже минуло від настання місяців Тіра і Дея.

Тут Хайям прямо звертається до історико-міфологічного пласту перської культури – згадує величких царів, символів могутності та слави. І де вони тепер? У праху. Їхні черепи вже, можливо, стали глиною для глечиків, а їхня слава – пісок часу. Цей образ є іронічним нагадуванням: навіть найвеличніші підкорюються єдиному володарю – часу.

У поетичному світі Омара Хайяма трактування смерті як неминучого завершення тісно пов'язане з мотивом швидкоплинності часу. Безмежний, вічний потік буття оточує людське життя з обох боків. Безкінечний час протікав до того, як людина з'явилася на світ, і безкінечний час потече після її смерті. У цьому контексті вся людська присутність у світі постає як миттєвий спалах, що тоне в океані вічності. Перед лицем вічного часу навіть віки здаються хвилинами, а кожен прожитий день безповоротно зникає, мов крапля, що розчиняється у хвилях нескінченного потоку.

Ця ідея знаходить поетичне втілення у численних рубаї, де підкреслюється тимчасовість, крихкість і безсилля людини перед часом. Один із таких віршів звучить як поетична формула фаталізму: *چون آمدنم بمن نبود روز نخست، وین رفتن بی مراد عزمیست* Čun āmadan-am be man nabud ruz-e poxošt, V-in raftan-e bimorād azm-i-št dorošt. *Оскільки від мене не залежало – коли я з'явився у світі, То і правильним буде, коли я з нього піду.*

У цих рядках простежується усвідомлення приреченості, де навіть акт народження – не вибір, а визначене наперед. Тож смерть – не випадковість, а неминуча, невідворотна частина великого кола, де людина не є володарем свого часу.

Мотив швидкоплинності часто супроводжується песимізмом, зневірою, втраченою надією на сенс, однак у поетичній системі Хайяма він не завжди звучить трагічно. Радше – філософськи, з іронічним примиренням і заклик до насолоди моментом, поки цей момент не зник.

Окрім плинного часу, у творчості Омара Хайяма смерть часто асоціюється з небесами (چارخ), долею (qadr, nasib) або вищим космічним законом, що керує життям людини незалежно від її волі. Таке розуміння базується як на ісламському вченні про приречення, так і на давніх уявленнях про обертання небесних сфер, притаманних зороастрійській та античній традиціям.

بس شخص عزیزا که چرخ بد خونی صد بار پیاله کرد و صد بار سبونی Bas šaxs-e aziz rā ke čarx-e badxy-i Sad bār piāle kard-o sad bār sabu-i *Багато коханих людей з яких злі небеса сто разів чашу зробили і зіпили соєні чан і сотні глечиків.*

Тут «čarx» (небеса, колесо небес) постає як механізм руйнації, що не має ані милосердя, ані мети, і виконує свою роль сліпо та беземоційно. Обертання неба – це рух фатуму, який перемелює людські долі, роблячи з тіл глину, з глини – чаші, і так знову.

У традиційному ісламському світогляді важливе місце займає концепт Божественного передвизначення (قدر qadar). Згідно з легендою, ще до створення світу Бог створив «Калям» – стил, яке, під Божим диктатом, записало на Скрижалях усе майбутнє: від народження кожної істоти до найменшого кроку мурахи через тисячу років. Цей космологічний фаталізм реалізується через обертання небес, які «зчитують» записане й змушують все рухатися згідно з цим «небесним сценарієм». Таким чином, небо у Хайяма – це інструмент долі, яка не питає ні згоди, ні жалю.

Навіть волосина з голови не впаде без волі Аллаха, твердить ісламська традиція. Але Хайям запитує: якщо все визначене, якщо навіть зло й гріх – у плані, то чи справедлива кара, і чи має взагалі сенс боротьба, надія, заслуги?

Він не пропонує бунту – радше іронічне прийняття, внутрішню свободу посеред зовнішньої несвободи. І саме в цьому – парадокс його філософії: знаючи про детермінованість, людина повинна жити з максимальною повнотою.

Концепт смерті розкривається також через мотив безсмертя людської душі. Хоча Омар Хайям часто наголошує на невблаганній природі смерті, його поезія не замикається у фаталізмі. Навпаки – у багатьох рубаї присутній натяк на безсмертя, яке набуває не теологічного, а натурфілософського змісту. Ідеться не про рай і пекло, як у традиційному ісламі, а про вічне коло життя, в якому смерть – лише перехідний стан. Кінець життя ніколи не співпадає з фізіологічною смертю людини. Між ними існує проміжок, який релігія розтягнула до вічності.

Хайям розвиває уявлення, ще висловлені Рудакі – про світ як безперервний рух, де старе відмирає, щоб дати місце новому. Звідси походить образ вічного кругооберту, зокрема у гончарському циклі, де смерть – не кінець, а етап перетворення:

گر زانکه صراحی کنند از گل من حالی که زیاده پرکنی زنده شود Gar z-ān ke sorāhi konand az gel-e man Hāl-i ke ze bāde por koni, zende šavad *Якщо тільки з глини, якою я стану, зроблять куваль, в момент, коли його наповниш вином, живим стане*

Мотив вічності життя простежується також в образах зелені, що проростає на могилах, квітів і трав. Поет зображує мальовничі пейзажі весни: зелений садок чи барвисту луку, пурпурові троянди, ніжні нарциси і барвисті фіалки, проте все для нього не прекрасна природа, а щось таке, що можна побачити лише зазирнувши в суть явища – це прах місяцеликих красунь, відважних лицарів і мудрих правителів.

Безперечно, не можна вважати, що мова йде лише про вічність матерії чи про те, що перетворення людини на неживу матерію. Очевидно, що слідом за давньоіндійськими вчителями Хайям

вірять в переселення душ; проте оскільки подібне уявлення категорично заборонено ортодоксальним ісламом, тому у віршах Хайяма є лише натяки.

У поетичному світогляді Омара Хайяма ідея смертності людини не виключає концепт вічності душі або її переселення. Навпаки, ці мотиви взаємно доповнюють одне одного, формуючи цілісне бачення буття, у якому головною цінністю постає конкретне, неповторне земне життя. Душа приходить із Небуття в матеріальний світ і після смерті повертається туди ж. У цьому сенсі Хайям не заперечує трансцендентного виміру, але ставить людину вище за її дух, бо вважає саме життя – тілесне, емоційне, земне – найбільшою цінністю.

Хайям неодноразово іронізує над тими, хто жертвує земними радощами в ім'я абстрактного, невідомого майбутнього. Він не заперечує прямо існування раю чи пекла – можливо, через наукову скрупульозність або обережність щодо релігійних канонів. Проте вказує на невизначеність цих понять:

گفتی که: «پس از مرگ کجا خواهی رفت؟ می پیش من آر، هر
Gofti ke: "Pas az marg kojā xāhi raft?"
Meu piš-e man ār, har kojā xāhi ro! *Ту питаєш, куди я потраплю після смерті. Принеси мені вина і йди, куди хочеш.*

Він не закликає до гедонізму, а до глибокого переживання моменту, де навіть чашка вина чи весняна квітка набуває метафізичної ваги, бо в ній – справжнє, не абстрактне буття:

پایان همه کار جهان نیستی است، پندار که نیستی چو هستی، خوش
Pāyān-e hame-ye kār-e jahān nīstī ast, Pendār ke nīstī, čo haštī, xoš bāš! *Завершення всього земного небуття. Уяви, що небуття – це буття, і радій.*

Отже, з рубаяту Омара Хайяма відкривається неоднозначний, але цілісний і глибокий поетичний погляд на смерть і безсмертя. Смерть у його віршах постає як неминуха і природна частина буття, що не викликає страху, а радше нагадує про цінність кожної миті життя.

Незважаючи на усвідомлення швидкоплинності людського існування, поет не впадає у фаталізм чи відчай. Навпаки – він знаходить філософський спокій у прийнятті цього порядку речей і закликає радіти моменту, бо саме мить – це і є життя.

Душа в його поезії – вічна, вона відроджується знову і знову у великому колі природи, у глині, у квітці, у келиху, в пісні. Водночас серце людини, попри свою смертність, здатне на життєрадісність, гідність і радість, які перемагають смерть у її символічному вимірі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бай О. С. Концепт «Смерть» у творчості Данила Братковського. *Київські полоністичні студії*. 2020. №36. С. 139–149.
2. Губа Л. В. Художній концепт смерть у новелах Германа Гессе. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія». 2019. № 5(73). С. 20–22.
3. Давидова Т. В. Поняттєві складники концепту DEATH в англійській мові. *Слобожанський науковий вісник*. Серія Філологія. 2023. № 2. С. 17–20.
4. Задко Т. Форми репрезентації концепту «смерть» в арабських медійних текстах. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. № 1(25). 2024. С. 52–60.
5. Кочерган М. Загальне мовознавство : Підруч. для студ. філол. спец. ВНЗ. – 2.вид., випр. і доп. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006, 463 с.
6. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
7. Федорюк Л. В. Концепт смерть в українській когнітивно-мовній картині світу : структура, статика і динаміка : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Вінниця, 2018. 22 с.

REFERENCES

1. Bai O. S. (2020) Kontsept «Smert» u tvorchosti Danyla Bratkovskoho. *Kyivski polonistychni studii*. [The concept of "Death" in the work of Danylo Bratkovsky], №36. 139–149. [in Ukrainian].
2. Huba L. V. (2019) Khudozhnii kontsept smert u novelakh Hermana Hesse [The artistic concept of death in the short stories of Hermann Hesse]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*: Serii «Filolohiia», 5(73). 20–22. [in Ukrainian].
3. Davydova T. V. (2023) Poniattievi skladnyky kontseptu DEATH v anhliiskii movi [Conceptual components of the concept DEATH in English]. *Slobozhanskyi naukovi visnyk*. Serii Filolohiia, 2. 17–20. [in Ukrainian].
4. Zadko T. (2024) Formy reprezentatsii kontseptu «smert» v arabskykh mediinykh tekstakh. [Forms of representation of the concept of «death» in Arabic media texts]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*, 1(25). 52–60. [in Ukrainian].
5. Kocherhan M. (2006) Zahalne movoznavstvo [General linguistics]: Pidruch. dlia stud. filol. spets. VNZ. – 2.vyd., vypr. i dop. Kyiv : Vydavnychy tsentr «Akademiia», 463 s. [in Ukrainian].
6. Martyniuk A. P. (2011) Slovyk osnovnykh terminiv kohnityvno-dyskursyvnoi linhvistyky. [Dictionary of basic terms of cognitive-discursive linguistics]. Kh. : KhNU imeni V. N. Karazina, 2011. [in Ukrainian].
7. Fedoriuk L. V. (2018) Kontsept smert v ukrainskii kohnityvno-movnii kartyni svitu : struktura, statyka i dynamika. [The concept of death in the Ukrainian cognitive-linguistic picture of the world: structure, statics and dynamics] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01. Vinnytsia. [in Ukrainian].